

Kommenttipuheenvuoro Liikenne 12 -suunnitelman toimenpideohjelmaluonnoksesta Pohjois-Suomen näkökulmasta

24.4.2024

Pohjois-Suomen maakunnat

1. Lappi

- Lappi on Arktisen alueen johtotähti, jonka kasvu ja hyvinvointi perustuvat luonnonvarojen ja luonnonolosuhteiden kestävään jalostamiseen. Lappi on arktisen kiertotalouden ja arktisen kestävä matkailun edelläkävijä.

2. Pohjois-Pohjanmaa

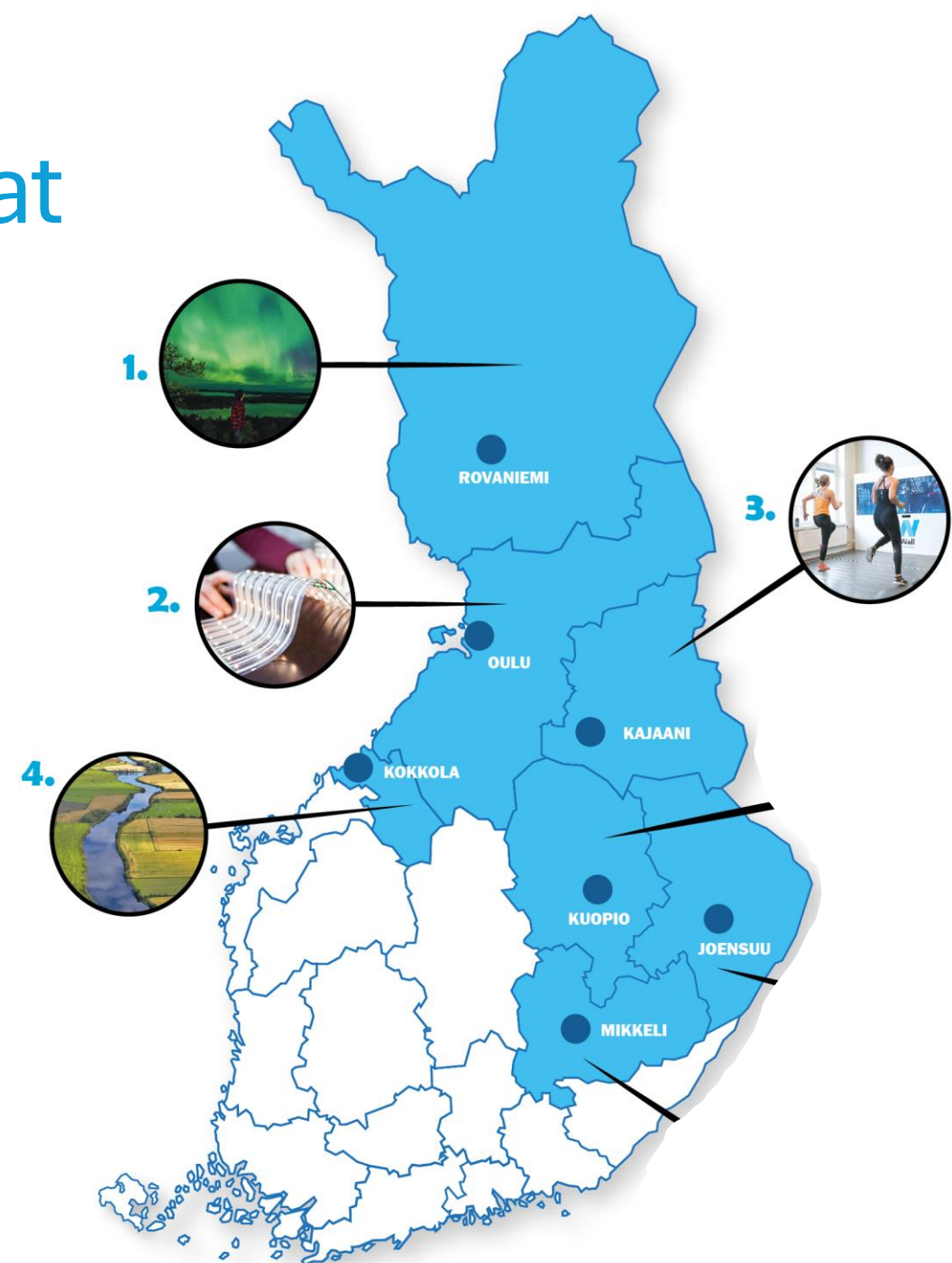
- Pohjois-Pohjanmaa on vetovoimainen korkean ICT- ja teknologiaosaamisen keskittymä. Maakunnan vahvuudet ovat biotaloudessa, metalliteollisuudessa, puurakentamisessa sekä terveysteknologian TKI-osaamisessa.

3. Kainuu

- Kainuussa on runsaat ja monipuoliset luonnonvarat, vetovoimainen asuin- ja matkailuympäristö sekä osaamista niiden hyödyntämiseen tuotteina ja palveluina. Kainuun elinkeinotoiminnan kärjet ovat biotalous, kaivannaisala, matkailu, metalliteollisuus sekä ICT- ja elektroniikka.

4. Keski-Pohjanmaa

- Keski-Pohjanmaa on tunnettu akkumineraalien tuottajana, energiamurroksen edistäjänä ja biolaakso -alueestaan. Alueen runsaiden luonnonvarojen ympärille on kehittynyt monipuolinen kemian, biotalouden ja mineraalitalouden osaamiskeskittymä, jolla on vahvat yhteydet kansainväliseen kauppaan.

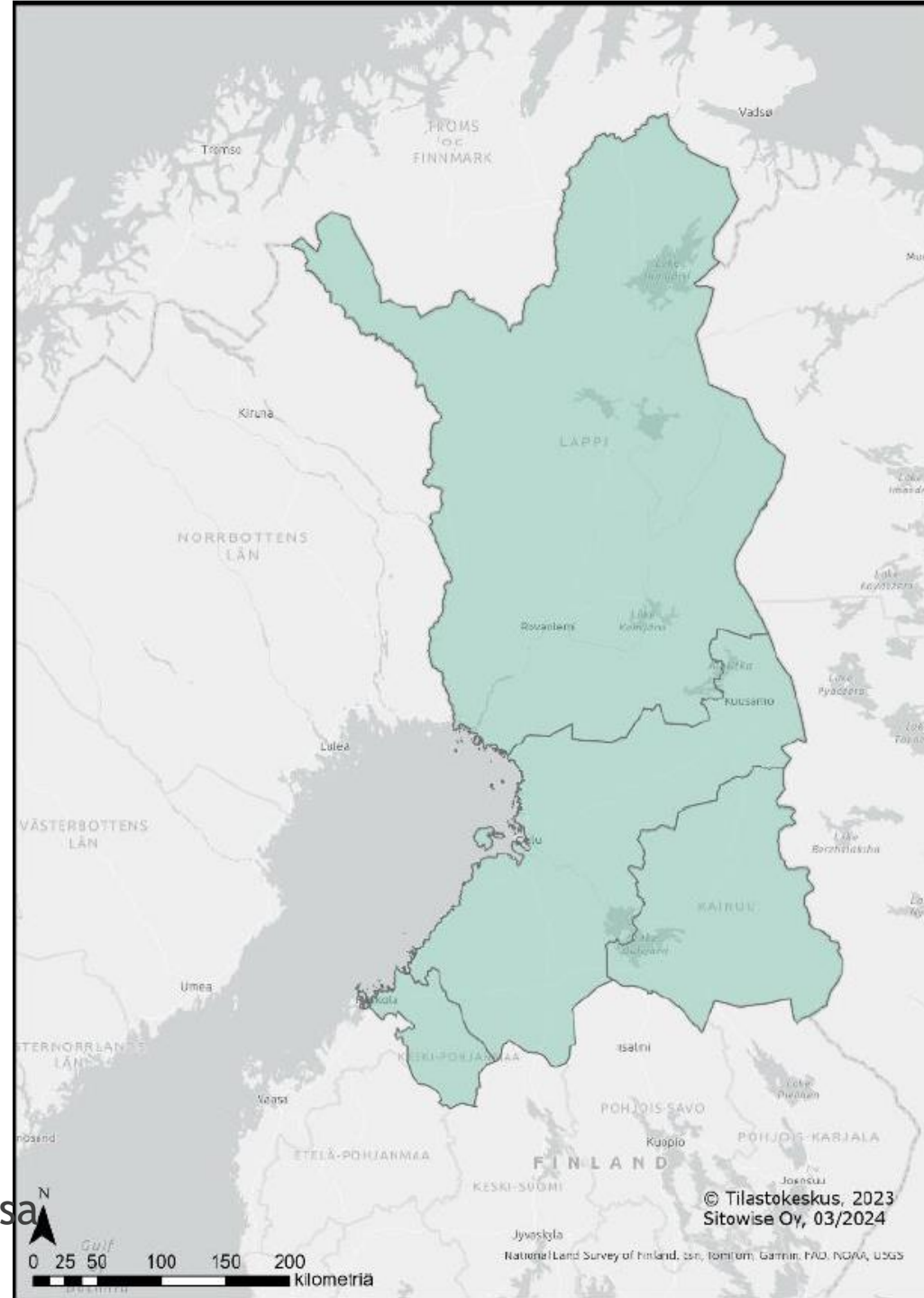

Pohjois-Suomi

Muutokset toimintaympäristössä

- ▶ 2020-luvun alun kriisit, erityisesti voimakas geopoliittisen tilanteen muutos, ovat vaikuttaneet merkittävästi Pohjois-Suomen liikenteelliseen asemaan, liikennevirtojen suuntautumiseen sekä liikenteen kustannuksiin
- ▶ Muuttunut tilanne korostaa Pohjoisen merkitystä valtakunnan turvallisuuden, omavaraisuuden sekä huolto- ja toimintavarmuuden osalta
- ▶ Kaksoiskäyttöisyyden (siviili- ja sotilaskäytön) merkitys vahvistuu

→ Huoltovarmuus, sotilaallinen liikkuvuus on tunnistettu riittävästi toimenpideohjelmaluonnoksessa

Muutokset toimintaympäristössä

- ▶ Geopoliittisen muutoksen lisäksi pidempään esillä olleet maailmanlaajuiset ilmiöt ovat yhä olemassa:
 - ▶ Globalisaatio, ilmastonmuutos, luontokato, kaupungistuminen ja väestön ikääntyminen vaikuttavat keskeisesti liikennejärjestelmän kehittämiseen
 - ▶ Puhtaan siirtymän suuret askeleet otetaan seuraavien vuosikymmenten aikana ja vaikutukset heijastuvat liikennejärjestelmään useista suunnista:
 - ▶ Liikenteen käyttövoimat uusiutuvat, elinkeinorakenne sopeutuu, kuljetusreittien painotukset muuttuvat, uusia rahoitustapoja syntyy ja tekoäly arkipäiväistyy
 - ▶ Toisaalta olemassa olevat tarpeet eivät ole lähivuosina poistumassa, esim. alkutuotanto
- Rahoituksen painotuksessa näkyy aiempaa paremmin perusväylänpidon merkitys

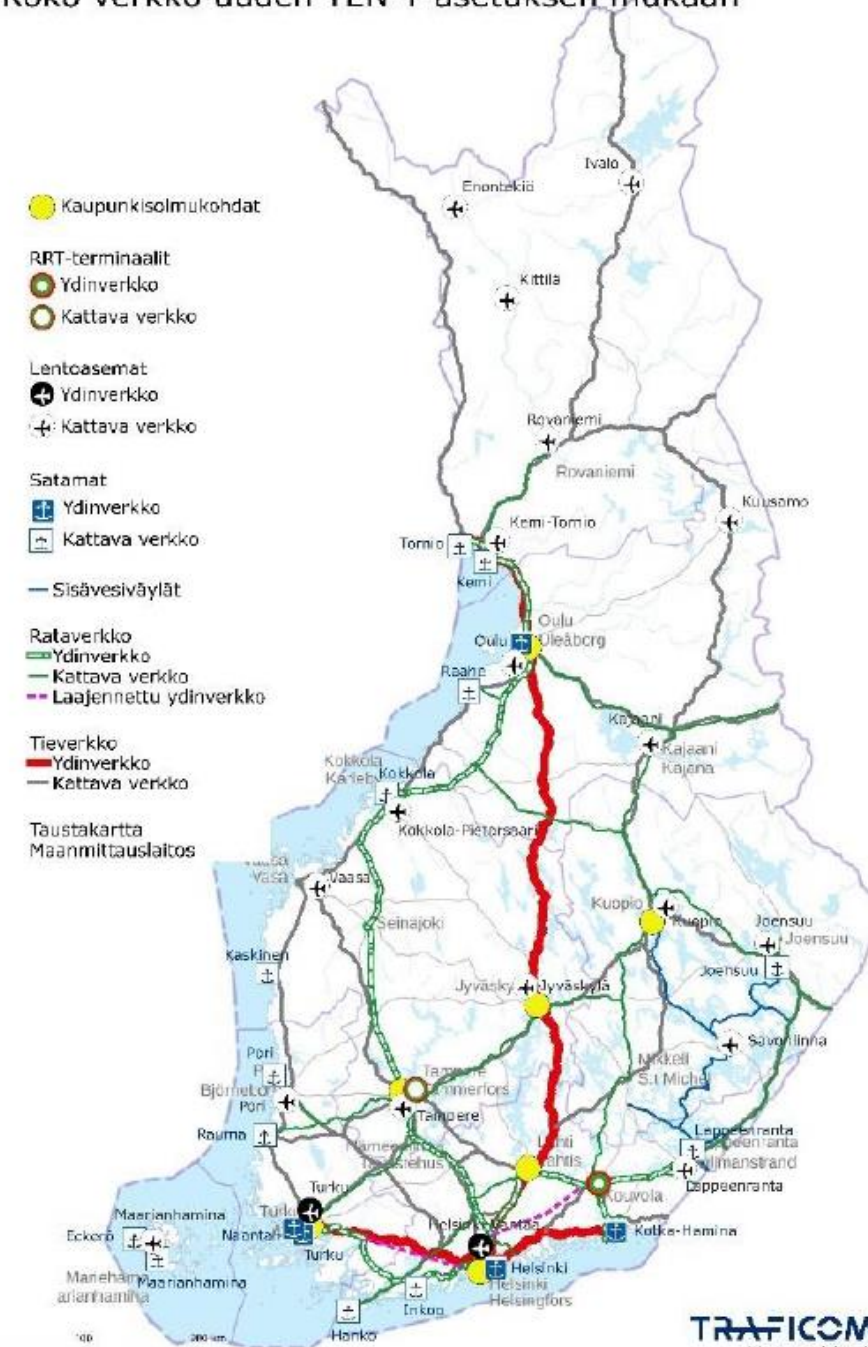
Euroopan laajuinen liikenneverkko Pohjois-Suomessa

- ▶ Keskeisimmät kansainväliset käytävät ovat alueella TEN-T-verkon yhteysvälit
- ▶ Alueen ydinverkon yhteysvälit ovat osa Pohjanmeri-Itämeri-ydinverkkokäytävää
- ▶ Lisäksi osuus Oulusta Luulajaan ja edelleen Narvikiin on osa Skandinavia-Välimeren yhdyskäytävää
- ▶ Uudessa TEN-T-asetuksessa Eurooppatie 8 (E8) on kokonaisuudessaan osa kattavaa verkkoa, kun valtatie 21 Tornion ja Norjan rajalle lisätään TEN-T-verkolle
- ▶ Oulun satama on jatkossa ydinverkolla ja Tornion satama nousee kattavalle verkolle. Kokkolan satama tulee saada ydinverkolle.

→ On hyvä, että kansainväliset yhteydet näkyvät nyt aiempaa korostuneemmin toimenpideohjelmaluonnoksessa

Euroopan laajuinen liikenneverkko Suomessa

Koko verkko uuden TEN-T-asetuksen mukaan

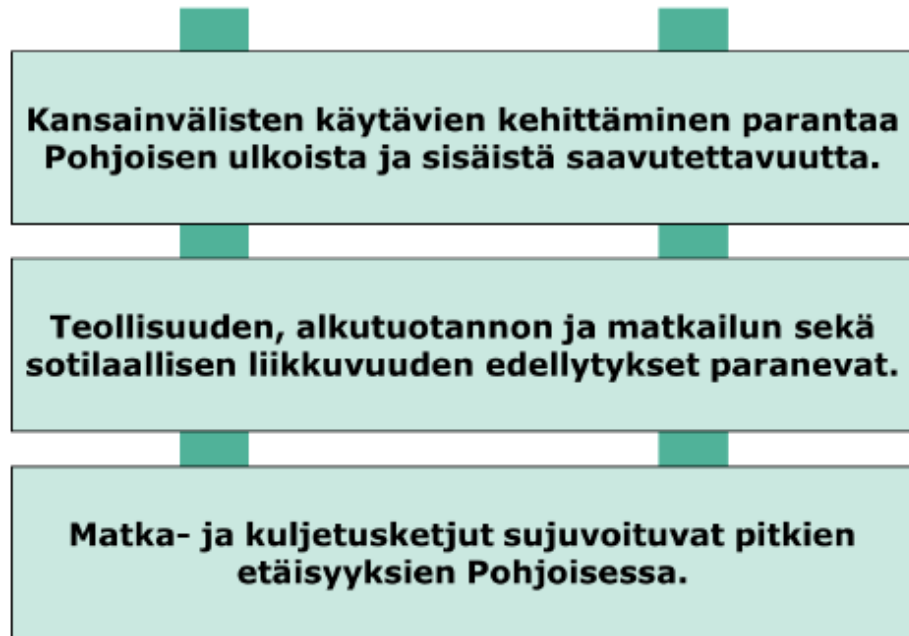
Pohjoisen liikennestrategia 2036

- ▶ Pohjoisen liikennestrategia 2036 on Keski-Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin maakuntien yhteinen strateginen tahtotila alueen liikennejärjestelmän kehittämisestä
- ▶ Strategiasta on laadittu loppuraporttiluonnos, joka viedään maakuntahallitusten hyväksyttäväksi keväällä 2024

Visio:

Pohjoisen liikennejärjestelmästä elinvoimaa, kilpailukykyä ja toimintavarmuutta koko läntiselle Euroopalle

Tavoitteet:

Läpileikkaavat teemat

Liikenteen päästöjen vähentäminen, luontokadon arvioiminen sekä ilmastonmuutokseen sopeutuminen.

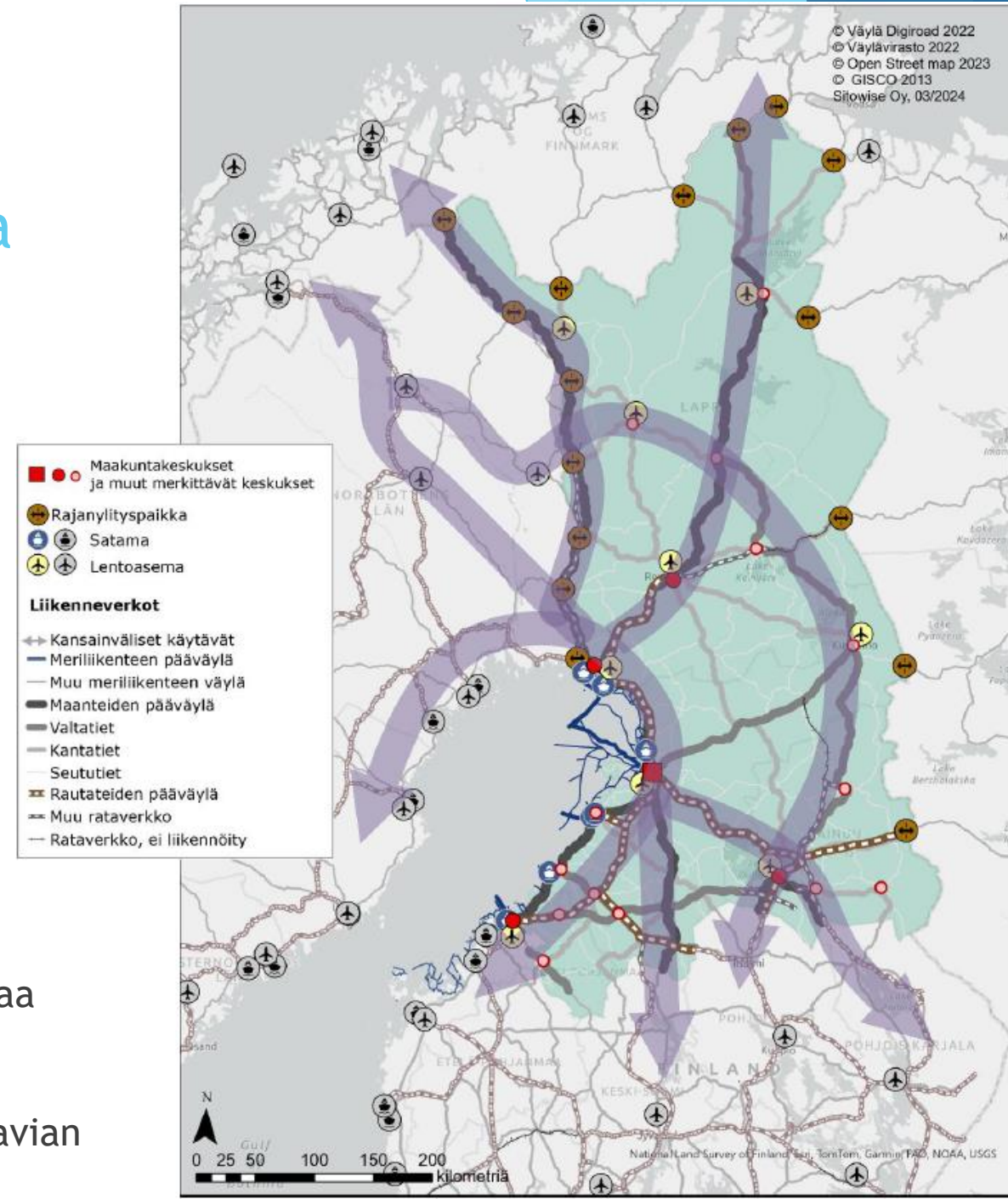
Turvallisuuden sekä toiminta- ja huoltovarmuuden parantaminen.

Kansainvälisten käytävien kehittäminen parantaa Pohjoisen ulkoista ja sisäistä saavutettavuutta

Toimintalinjat

- ▶ Länsinaapureiden rajanylityspaikoille johtavat yhteydet, erityisesti TEN-T-ydin- ja kattava verkko, sekä liikenteen solmupisteet mahdollistavat sujuvan liikenteen
- ▶ Lentoliikenneyhteydet ja lentoasemat mahdollistavat hyvän saavutettavuuden sekä elinkeinoelämän ja kansainvälisen matkailun kasvun
- ▶ Sataman toimivat tehokkaasti ja satamiin johtavat väylät mahdollistavat ennakoitavat kuljetukset

→ Lentoasemaverkkoa koskeva kohta luonnoksessa ei vastaa hallitusohjelman kirjauksia: "Edistetään lentoyhteyksien kehittymistä koko Suomessa kolmen tunnin saavutettavuustavoitteen toteuttamiseksi. Säilytetään Finavian nykymuotoinen lentoasemaverkko."

Teollisuuden, alkutuotannon ja matkailun sekä sotilaallisen liikkumisen edellytysten parantaminen

Toimintalinjat

- ▶ Tieverkon kehittämisessä ja hoidossa huomioidaan nykyiset vahvat elinkeinot, puhtaan siirtymän kuljetukset, kansainväliset kuljetukset sekä sotilaallisen liikkuvuuden tarpeet
- ▶ Rataverkon välityskykyä kasvatetaan ja uusia suuntia kehitetään liikenteen tarpeita vastaavaksi

→ Pääradan lisäksi tärkeää tunnistaa myös Savon radan pohjoisosien merkitys liikennejärjestelmän strategisessa kokonaisuudessa

Kartta sisältää EK:n investointiikkunan hankkeet sekä julkisuudessa esillä olleet metsäteollisuuden hankkeet elokuuhun 2023 mennessä

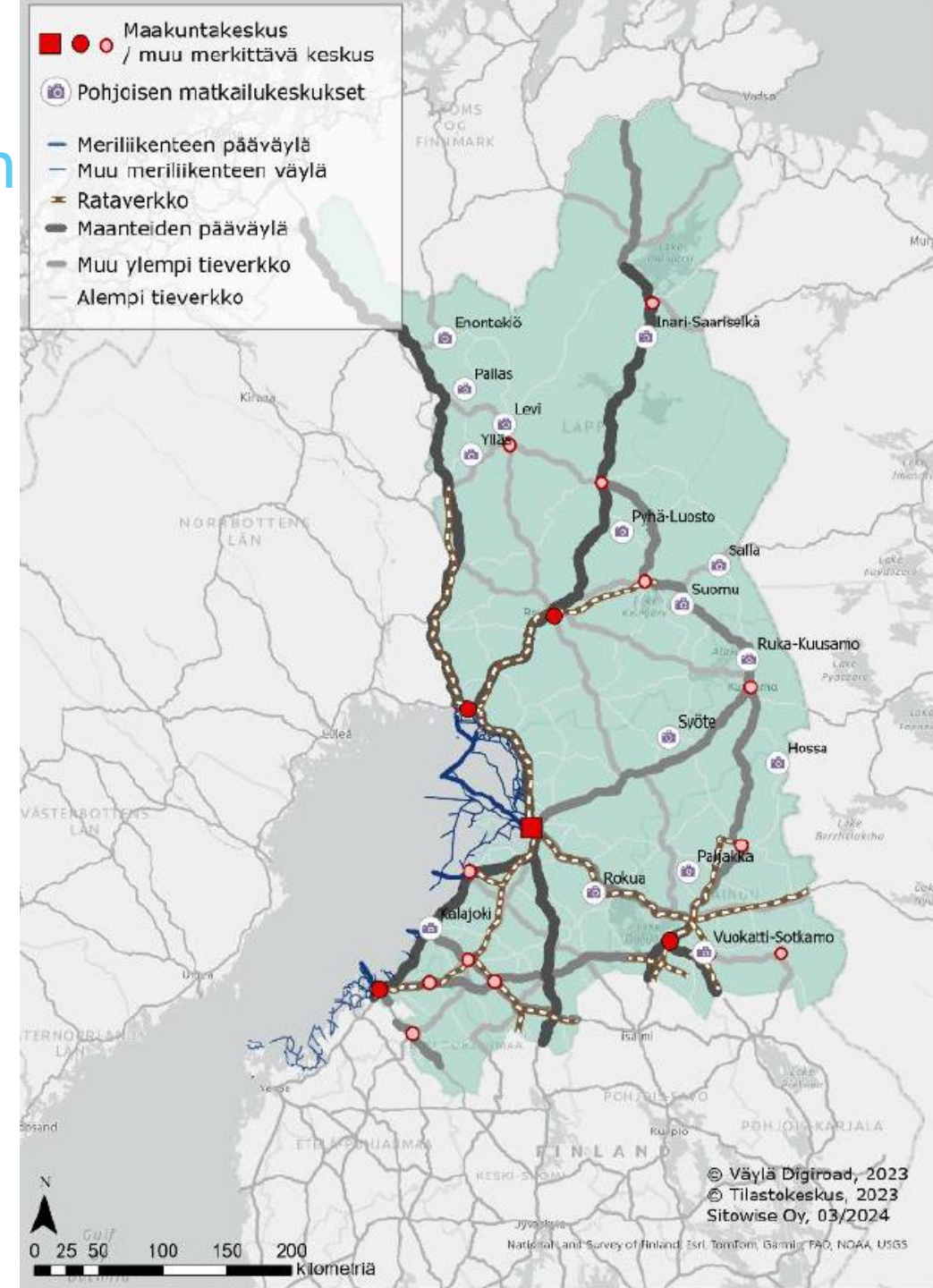

Matka- ja kuljetusketjut sujuvoittaminen pitkien etäisyyksien Pohjoisessa

Toimintalinjat

- ▶ Maakunta- ja matkailukeskusten välisiä yhteyksiä kehitetään tärkeänä osana rajat ylittäviä matkaketjuja
- ▶ Työssäkäyntialueiden kestäväää ja turvallista liikkumista edistetään
- ▶ Älykkäillä ratkaisulla ja kuljetuksia yhdistämällä tehostetaan julkisesti hankittuja kuljetuksia ja tavaroiden liikkumista
- ▶ Tietoliikenneyhteydet mahdollistavat etätyön ja paikkariippumattomuuden

→ Kansainvälisten matka- ja kuljetusketjujen toimivuus ja ennakoitavuus korostuvat keskeisesti myös Pohjois-Suomessa, eikä pelkästään luonnoksessa mainitussa Länsi- ja Etelä-Suomessa

Yhteenveto

Kansainvälisyys

- ▶ Pohjois-Suomen liikenne- ja logistiikkajärjestelmän rooli ja merkitys on kasvanut huomattavasti
- ▶ Ruotsiin ja Norjaan johtavien yhteyksien merkitys korostuu sotilaallisen liikkuvuuden sekä huolto- ja toimintavarmuuden näkökulmasta
- ▶ Ylimaakunnalliset ja kansainväliset yhteydet korostuvat työssäkäyntialueen laajentumistarpeen myötä
- ▶ Lentoliikenteen ja lentoasemien merkitys alueella on suuri
- ▶ Viennin merkitys on suuri. Pohjoisen alueen kuuden sataman tavaraliikenteestä 70-95 % on kansainvälistä liikennettä
- ▶ Pohjoisen kannalta on tärkeää, että alue osallistuu aktiivisesti pohjoismaalaiseen yhteistyöhön

→ Poikittaisyhteyksien (yhteydet satamiin) merkitys ja painoarvo on liian vähäinen luonnoksessa

Elinkeinot

- ▶ Akku-, kaivos- ja vetyteollisuuden kuljetukset lisääntyvät alueella
- ▶ Kaivos-, metalli- ja metsäteollisuuden kuljetukset ovat alueella merkittäviä, mikä korostaa alemman tieverkkon liikennöitävyyttä. Uusien EU:n kannalta kriittisten mineraalien (esim. lithium) maa- ja merikuljetusten merkitys tulee jatkossa korostumaan.
- ▶ Matkailun merkitys alueella on suuri ja kasvun näkymät ovat vahvoja lähivuosina
- ▶ Verkkokauppa kasvattaa jakelukuljetuksia ja hajauttaa liikennevirtoja

→ Teollisuuden ja alkutuotannon painotus puuttuu Liikenne 12 aluepainotuksissa Pohjois-Suomessa (esim. 63 % Suomen kaivostyöpaikoista sijaitsee Pohjois-Suomessa)

Yhteenveto

Muuttuva ilmasto

- ▶ Jäänmurron tarve lisääntyy ja alusten kulkunopeudet hidastuvat
- ▶ Sään ääri-ilmiöt haastavat infrastruktuurin kestävyyttä
- ▶ Vaihtoehtoisten käyttövoimien lataus- ja tankkausinfrastruktuuri tulee mahdollistaa pitkänmatkaiselle liikenteelle

→ Vaihtoehtoiset ja uusiutuvat käyttövoimat eri liikennemuodoissa (maa, meri, ilma) tulee nostaa vahvemmin esille suunnitelmassa

Yhteiskunta

- ▶ Väestön ikääntyminen ja kestävyysvaje edellyttävät nykyistä tehokkaampia henkilökuljetuspalveluita
- ▶ Haja-asutusalueella asuvien määrä on huomattava maan keskiarvoon nähden

→ Tarvitaan painotuksia myös uusimuotoisen joukkoliikenteen (esim. lähijunaliikenne) kehittämiseen ja matkaketjujen yhdistämiseen